

"LINDON"-VERSLAG : HET ONBEVREDIGD ALTERNATIEF.

Einde van verleden jaar (december 1970) verscheen het Franse Verslag m.b.t. de "Sociétés des Rédacteurs", ook wel Verslag van de Commissie-"Lindon" genoemd (1). Deze commissie was op 2 maart 1969 opgericht door de toenmalige Franse Staatssekretaris voor de Informatie Joël Le Theule, die tevens haar eerste Voorzitter was. Aangezien in de later geformeerde regering-Chaban Delmas niet langer een Staatssekretaris voor de Informatie zitting had, koos de Commissie als haar nieuwe Voorzitter de heer Raymond Lindon, eerste advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie.

De opdracht van de Commissie bestond er in, de problemen te bestuderen die gerezen waren ten gevolge van het ontstaan en de actie van de zogenaamde "Sociétés des Rédacteurs".

In deze bijdrage wordt vooreerst bondig herinnerd aan het ontstaan en de evolutie van de "Sociétés des Rédacteurs" (voortaan SDR). Daarop volgen een overzicht van de in het Lindon-verslag vervatte krachtlijnen en voorstellen en enkele kritische bedenkingen die dit verslag oproept.

I. De "Sociétés des Rédacteurs" : Ontstaan en Evolutie.

De oprichting van SDR is een vrij recent verschijnsel en tot Frankrijk beperkt. De eerste SDR, deze van de Parijse avondkrant "Le Monde", viert in september a.s. haar twintigste verjaardag en bleef veertien jaar lang ook de enige. In 1965 kwamen er twee bij, in 1966 zeven, enz. Op het einde van 1970 bestonden er, volgens de Commissie-Lindon, 33 SDR over geheel Frankrijk. Samen groepeerden ze ongeveer 2.000 van de nagenoeg 10.000 Franse beroepsjournalisten.

---

(1) Rapport sur les problèmes posés par les Sociétés des Rédacteurs, uitgegeven door La documentation française, Parijs, 1970, 94 blz.

Een SDR kan het best worden omschreven als een vereniging met rechtspersoonlijkheid waarvan alle redacteurs verbonden aan een periodieke publikatie of van een Radio- en Televisie-Instituut lid zijn. Zoals ondergetekende reeds elders (1) be- toogde, beogen de SDR niet de promotie van de materiële, maar veeleer van de "morele" en "intellectuele" belangen van de journalisten.

Om hun actie op nationaal vlak kracht bij te zetten, richtten de 19 toen bestaande SDR op 1 december 1967 een nationaal or- ganisme op, nl. de "Fédération française des Sociétés de Journalistes". Tot voorzitter werd de heer Jean Schwoebel verkozen, tevens Voorzitter van de SDR van "Le Monde".

De stichting van deze "Fédération française des Sociétés de Journalistes" trok, waarschijnlijk voor het eerst, de aan- dacht van bredere kringen, ook in het buitenland, op de be- weging. Kort daarop verscheen het boek La Presse, le Pouvoir et l'Argent, van voorzitter Schwoebel (2). Een jaar later volgde reeds een eerste scherpe repliek (3).

Blijkbaar ten gevolge van deze deining, droeg de Franse Assem- blée de toenmalige regering-Couve de Murville op een Commis- sie samen te stellen om de problematiek van de SDR te laten bestuderen en daarover het verslag uit te brengen dat nu voorligt.

II. Het verslag-"Lindon".

Het verslag-"Lindon" bestaat uit vijf hoofdstuk- ken en een kort besluit. Het eerste hoofdstuk draagt als titel "Origines et organisation des Rédacteurs" en bevat o.m. een overzicht van relevante feiten uit de naoorlogse Franse pers- geschiedenis. Volgt dan een - wel zeer beknopte - beschrijving van de filosofische achtergrond der SDR. Kennelijk voorname- lijk aan de hand van Schwoebels boek weerhoudt de Commissie, ter analyse, de drie belangrijkste voorstellen ("propositions") van de journalistenbeweging, nl. :

---

(1) BOONE, L., Toestand en "Filosofie" van de Journalisten- inspraak, in PETERS, J.M. e.a., Bijdragen tot de Commu- nicatiewetenschap, Leuven, 1970, blz. 9-25.

(2) Parijs, 1968.

(3) Cf. BOEGNER, P., Presse, Argent, Liberté, Parijs, 1969.

- 1°) het geven aan de redactie als collectief orgaan van een gedeelte van de bedrijfsaandelen. Dit moet de redactie in de mogelijkheid stellen zich desgevallend te verzetten tegen de belangrijkste beslissingen die het leven van het blad betreffen (b.v. de aanstelling van de directe redactionele chef, fusies, enz.);:
- 2°) de afkondiging van een nieuw juridisch statuut van de persbedrijven. Beoogd wordt het "ont-kapitaliseren" van deze bedrijven, door ze een statuut op te leggen van ondernemingen "met beperkte winstoogmerken";
- 3°) de oprichting, met staatsgelden, van een "nationale stichting van de informatie", paritair beheerd door afgevaardigden van de diverse persgeledingen en van de lezers. De bedoeling ervan is het herstel van een pluralistische meningsuiting die o.m. door de persconcentratie is ingeperkt.

Het tweede hoofdstuk is gewijd aan een "examen critique des thèses des sociétés des rédacteurs". Achtereenvolgens onderwerpt de Commissie aan een kritisch onderzoek : de analyse door de SDR van de huidige situatie van de Franse pers; de principes van de door de SDR voorgestelde oplossingen; de gevolgen die de toepassing van het SDR-programma voor de persbedrijven met zich zou brengen. Om een groot aantal redenen wijst de Commissie de drie door de SDR geformuleerde voorstellen van de hand.

In het derde hoofdstuk, getiteld "Réformes souhaitables", zet de Commissie de principes uiteen die bij een door haar noodzakelijke hervorming van het Franse perswezen moeten voorzitten. Ze gaat daarbij uit van een door haar meermaals bevestigde morele, economische en sociale "malaise van de pers".

In de twee laatste hoofdstukken stelt de Commissie een aantal formules voor, die aan deze malaise een einde kunnen stellen of deze althans kunnen milderen. Vooreerst geeft ze haar mening te kennen over omvang en modaliteiten van de door haar noodzakelijk geachte inspraak ("participation").

Ten voordele van de journalisten - en dus niet noodzakelijk van de overige werknemers van de persbedrijven - wordt principieel inspraak aanbevolen m.b.t. drie "topics" :

- 1°) de aanstelling van de "directeur van de publicatie" (1);
- 2°) bepaalde gevallen van eigendomsoverdracht en/of fusie;
- 3°) de vastlegging van de redactionele lijn van de krant, bepaalde vraagstukken die de redactie aanbelangen, personeelsbeleid inzake problemen die met de plichtenleer van de pers samenhangen. Het zou hier om een consultatieve inspraak moeten gaan.

Voor de verwezenlijking van de inspraak suggereert de Commissie een drietal formules, nl. de scheiding tussen eigendom en beheer van de krant (ze verwijst hierbij uitdrukkelijk naar het statuut van "Le Figaro" tussen 1950 en 1969), de regeling die tot stand kwam bij het weekblad "L'Express", en een nieuwe formule, die de formule van het "Comité des personnels" wordt genoemd. Het betreft een Comité waarin het volledige personeel zou zijn vertegenwoordigd, met dien verstande echter dat de journalisten in de schoot ervan over ten minste de helft van de mandaten zouden beschikken. Inzake de vastlegging van de redactionele lijn en persdeontologische problemen zou het Comité raadgevende, inzake samenstelling van de "Directeur van de Publikatie" tot op bepaalde hoogte beslissingsbevoegdheid krijgen.

Verder is de Commissie nog van mening, dat de Franse wetgever tegemoet dient te komen aan de wens van persbedrijven die verder willen gaan dan de door haar aanbevolen inspraak, door b.v. voor een speciaal statuut te opteren van bedrijven die niet in de eerste plaats op winst uit zijn. Uitdrukkelijk wordt in dit verband naar de huidige structuur en statuut van "Le Monde" verwezen.

Het laatste hoofdstuk van het verslag behandelt een aantal zogenaamde "kwaliteitsproblemen" en m.n. de opleiding van de journalisten en de instelling van een "morele magistratuur" van de informatie in de vorm van een Persraad.

De Commissie meent dat de opleiding van de huidige Franse journalisten onvoldoende is. Ze spreekt zich niet uit over het feit of men de toegang tot het beroep moet voorbehouden aan dragers van diploma's, noch over de vormen van journalistenopleiding. Wel dringt ze aan op de scholing resp. bijscholing van de huidige journalisten. Met het oog daarop stelt ze de oprichting voor van een Raad belast met de coördinering en de ontwikkeling van de studies en de activiteiten

---

(1) Uit hoofde van de Franse wetgeving moet de naam van deze persoon op elke krant worden afgedrukt. Zijn functie is min of meer met deze van hoofdredacteur vergelijkbaar.

inzake vorming en vervolmaking van de journalisten. De Raad zou bestaan uit vertegenwoordigers van het beroep en van de Universiteiten.

Ten slotte bepleit de Commissie de oprichting van een Persraad. Deze zou vooreerst de persvrijheid moeten waarborgen. In deze optiek zou hij o.m. openbaar verslag moeten uitbrengen over fusies, concentraties of belangrijke eigendomsverschuivingen. Bovendien zou elk voornemen tot concentratie vooraf aan de Persraad moeten worden voorgelegd voor advies.

Vervolgens zou de Persraad belast worden met de uitwerking van een plichtenleer van de informatie. Dit zou o.m. kunnen gebeuren door middel van een deontologische rechtspraak.

In de derde en laatste plaats zou de Raad de invoering en de modaliteiten moeten controleren van de statuten die elke personderneming in overeenstemming met de wet op de inspraak moet ontvangen en aanvaarden.

M.b.t. de samenstelling van de Persraad suggereert de Commissie volgende algemene criteria:

- 1°) patronaat en personeel moeten paritair zijn vertegenwoordigd en samen over de meerderheid van de mandaten beschikken;
- 2°) personen die buiten de pers staan maar gekwalificeerd zijn door hun kennis van de persproblemen zouden er deel van moeten uitmaken, evenals leden van "des grands corps de l'Etat", van de magistratuur of het onderwijs;
- 3°) het aantal der leden moet niet te groot zijn, bv. 18, nl. 6 voor elk van beide beroepscategorieën en 6 voor de derde categorie.

In het korte besluit stelt de Commissie, met de SDR, vast dat er een malaise bestaat in de Franse perswereld. Ze is derhalve van mening dat hervormingen nodig zijn, maar acht de voorstellen van de SDR niet "opportuun".

III. Kritische evaluatie.

Er kan uiteraard geen sprake van zijn om, binnen het bestek van deze korte bijdrage, het verslag-Lindon exhaustief onder de loep te nemen. Bovendien is een dergelijk opzet, nauwelijks enkele weken na de verschijning van het document, wellicht voorbarig. Toch lijkt het nuttig nu reeds een aantal - eerste - bedenkingen te formuleren.

Hoe men verder ook moge oordelen over haar uiteindelijke besluiten en voorstellen, uit de lectuur van het verslag doet men de indruk op dat de leden van de Commissie zich gewetensvol van hun taak hebben gekwetend. Hun analyse van de persproblematiek getuigt van een vrij verregaande onvooringenomenheid. Ze schijnen de door velen als revolutionair en onrealistisch beschouwde voorstellen van de SDR niet bij voorbaat te hebben verworpen. Op sommige punten gaan ze zelfs een heel eind met de Franse journalisteninspraakbeweging mee. Dit blijkt vooreerst uit de diagnose van de huidige toestand het Franse perswezen en uit haar principiële optie voor bepaalde inspraakvormen.

Vervolgens heeft de Commissie een uitstekende synthese gemaakt van de SDR-beweging evenals een luciede en pertinente analyse van de argumenten en de leemten van het inspraakprogramma zoals het m.n. door Schwoebel wordt geformuleerd.

Men hoeft het, ten slotte, niet noodzakelijk met haar aanbevelingen eens te zijn om tot het inzicht te komen dat in haar suggesties bruikbare elementen steken.

Tegenover deze onbetwistbare kwaliteiten staan evidente leemten. De belangrijkste daarvan is wel, dat de Commissie zich op een overwegend pragmatische standpunt heeft gesteld. De normatieve communicatiepolitieke stellingen van de SDR worden nauwelijks geanalyseerd. Een door de Commissie voorgestelde vervang-filosofie is helemaal niet voorhanden.

Daarentegen schijnt ze, impliciet, als basis van haar overwegingen de stelling te hebben aanvaard, dat kranten noodzakelijk uitgegeven moeten worden door vrije, commerciële ondernemingen. Vandaar vermoedelijk haar voortdurende bekommernis, haar voorstellen in overeenstemming te brengen met de werking van dit soort ondernemingen. Het verslag krijgt daardoor een overwegend formeel-juridische inslag die een bredere visie op de problematiek niet heeft bevorderd.

Verder kan men tegen een aantal van de door haar aanbevolen formules - bv. deze die de inspraak tot voorwerp hebben - ernstige bezwaren inbrengen.

De belangrijkste lacune van het verslag is evenwel dat het vrijwel geen aandacht schenkt aan het probleem van de commercialisering van de pers, welke door de SDR als de voornaamste oorzaak van de bestaande malaise wordt beschouwd. Men zoekt eveneens tevergeefs naar formules die de redactie inspraak waarborgen in b.v. de aanwerving van de journalisten.

Ten slotte rept de Commissie met geen woord over eventuele inspraakformules ten voordele van journalisten die werkzaam zijn bij openbare diensten zoals de O.R.T.F.

Om al deze redenen lijkt ons het verslag-Lindon, ondanks zijn voor de hand liggende kwaliteiten, een onbevredigend alternatief.

Dr. L. BOONE.